

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
 Naročnina četrletno 15 Din,
 za pol leta 30 Din,
 za vse leto 60 Din.
 Posamezne številke 1.50 Din.
 Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 5. oktobra 1934.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.
 Poštočerkovni račun
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo.
 Oglasi po tarifu.
 Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

N. K.:

Prispevek k osnutkom

Res pohvalno je, da je vprav »Slovenija« odprla svoje stolpce perečemu vprašanju, kako naj bi se uredile države, da bi kar najbolj zadovoljile demokratični čut svojih državljanov. Po vsej Evropi namreč predira misel skozi meglo predsodkov in razočaranj, da brez demokracije ni trajno možna nobena vladavina. Prav tako pa ne more biti demokratična nobena fašistična, oligarhična, policijska ali kakršnakoli druga diktatura, pa naj se tudi skriva za plašč navidezne demokracije, kakor je to, recimo, na Poljskem.

Dr. I. Štampiharju je treba priznati, da se je poglobil v stvar in nam pokazal vse temne plati »fašistovščinarstva« in »lažidemokracije«. Ker pa bržčas ni še postavljena zadnja pika o tem predmetu na tem mestu, bo morda le prav, če o tej stvari podam svoje povsem osebno mnenje lajka, ki mu je »salus rei publicae suprema lex«, da kakšen pravnik morda tudi na ta moja izvajanja naveže svoje misli. Zakaj predmet je tako časoven, da ne škodi prav nikomer, če več raznih mnenj posveti v sedanjo zmedenost pojmovanja države.

Odkod kriza demokracije?

Te zmedenosti, to je treba poudariti, pa ni povzročila ljudska preusmerjenost, marveč imperia- listični nacionalizmi, ki jih je razplodila koncentracija kapitala. Ko je kapitalizem z nadprodukcijo razdvojil in sproletariziral srednje narodne plasti (izobraženstvo, obrtništvo in trgovstvo), so se le-té zatekle v okrilje ali države (etatizma) ali pa obubožani med ljudstvo (proletariat). Nastala je tako v sredi praznina (vacuum), kakor nekak tvor, ki v obliki krize čedalje bolj puhli in ograja človeštvo, kam pritiska na obe plati. Z diktatorskimi podvezami država posreduje le trenutno olajšanje in le po eni plati, kar po drugi plati povzroča obupen odpor. Ali naj torej čakamo, da se tvor sam razpoči in izcedi nečisto kri, ali pa naj kaka nova svetovna vojna izvrši operacijo z nožem? V obeh primerih preti tudi zmagovalcu nevarnost od zastrupljenja.

Kaj tedaj?

Učitelj — filozof

(Ivan Gol-Voj: Človek, ki prihaja... Ljubljana, 1934.)

Slovenskega učitelja je vedno gnalo in vzgajalo srčno stremljenje k višji izobrazbi, k višinam filozofije. Zato pa slovenski učitelj najraje prebira filozofske spise in njegov največji ponos je mala, domača filozofska knjižnica. Naše učiteljstvo se resno zaveda, da mu je narodni kolektiv poveril prevažno nalogo: oblikovanje mlade duše v intelektualnem in etičnem pogledu. Z razvojem in rezultati znanstvene in eksperimentalne psihologije, zlasti v Ameriki, pa vedno bolj narašča vrednost in pomen učiteljskega stanu. In že splošno se glasi prva zahteva: dajte ljudski duši pravo strukturo, vse drugo bo navrženo! Šola je oblikovalnica in tovarna mlade duše, učitelj je psihotehnik, inženjer duše. Sodobna pedagoška borba se vrši med vsebinsko (spominsko) šolo preteklosti, ki je v mlade duše mehanično nakladala samo predpisano in določeno vsebino, in moderno funkcionalno (avtonomno, samodejavno šolo, ki v prvi vrsti vadi in uri mlado, doraščajočo dušo v funkcijah samostojnega opazovanja in mišljenja. Pravilno opazujoča in misleča duša si potem sama najde pravilno vsebino. Tako stoji učitelj že po svojem poklicu in nujnem razvoju šole v sredi filozofskega meteža, kar nam prav nazorno potrjuje nova filozofska knjiga »Človek, ki prihaja«... izpod peresa slovenskega učitelja Ivana Gol-Voja (Golnik).

Sveže misli spisa »Človek, ki prihaja«... vro iz mlade duše, kipijo kakor mošt iz žlahtnega grozdja. Poznavalec ga pokuša s tihim zadovoljstvom: to bo kapljica, to bo starina, ko se pojmovno učisti! Posebno dobro pa dé pogumni, indivi-

Edina rešitev je v toliko ogodrnjani demokraciji, da delovno ljudstvo obdrži svoje priborjene si pravice, srednje plasti pa se naj odtegnejo premočnemu vplivu države, tako da svoje zadeve same rešujejo in svoj prostor, ki so ga bili izgubili, okrepe kot sredino. S tem se bo okrepila demokracija proti plutokraciji in se preprečila diktatura leve in desne, srednji stanovi pa bodo v ljudstvu našli svoje varstvo in v združništvu zdrave narodne sokove, ki jim bodo dovajali sredstva za nezavisno življenje in razmah. Zadržništvo naj zavzame v narodu prostor, ki ga je tiransko izrabljaj kapitalizem, ki se mu morajo postopno izpodrezavati vse žile dovodnice.

Kolektivistična demokracija.

Torej demokracija ob sodelovanju korporativizma in kooperativizma, povezanih v kolektivizem.

Na te misli me je napotil članek dr. I. Ahčina v »Času« (VI-VII, 1933/34) »Osutek zakona za korporativno gospodarsko ureditev države«. Ker pa se je dr. Ahčin omejil le na gospodarsko plat, bom poskusil v širokih obrisih očrtati celotno zamisel o ureditvi države. Je pa to, seveda, čisto teoretska razprava in bo prav, če se bo kdo spoteknul ob njej in povedal svoje mnenje.

Prav pa bo, da ob tej priliki ne izpustim iz vida socialne okrožnice »Quadragesimo anno« papeža Pija XI., ki se nanjo naslanja tudi dr. Ahčinov osutek. Je to upoštevanja vreden pojav, saj je izšel iz pobude najvišje cerkvene avtoritete. Ta okrožnica ima že v svoji zasnovi naperjeno ost proti diktaturam, zlasti proti pogubnim ekstremom, skuša spopolniti »vacuum« s korporativizmom, ne da bi zanikala osnovne poteze prave demokracije. V tej okrožnici so le rahle okvirne smernice, kar je povsem naravno. Zato so o njej mogoče razprave z raznih vidikov, ki so narasle že v obširno literaturo. Reči pa je treba, da tisti, ki se pretesno naslanjajo nanjo, je niso pravilno doumeli. Prav tako pa nimajo prav niti tisti, ki jo kar prezirajo. Stvar je vredna resne presoje z vsakokratnega stališča, za katero jo je treba prikriti.

dualni nastop. Kakor da je svež veter zapihal s sočnih planinskih travnikov, prinašajoč odmeve nove, lepše pesmi, od tam, kjer se bilke v vodoravni travi brez zavisti ozirajo po nadstojajočih cvetih med seboj, češ, jutri vzrasemo in se razvetemo tudi mi! Hvala Bogu, da je šinil zopet sončen žarek osebne svobode in iniciative skozi visenje tistih dolgočasnih, svinčeno sivih oblakov prazno grmeče dialektike. Bilo je, kakor da se je razlila zelena povodni degeneracije in izenačujoče zavisti, kakor da se je nad njeno mrko gladino raztegnil in razveznil kri- vogledi demon degeneracije in zavisti. Morda se vendar bliža konec mrtve korice na gnijoči mlakuži brez valujočega življenja, konec duhovne entropije in smrti po izenačbi duhovnega ognja.

Vse kipi in vre v Gol-Vojevi knjigi »Človek, ki prihaja«... kakor v kotlu, ki se v njem destilira enotnost vseh časov, davnine in sodobnosti. Davnina: prvo sadje z drevesa človeškega spoznanja v stari Indiji, v domovini naše filozofije in kulture. V prvotnem vzgonu se ponavlja tudi v Gol-Vojevi knjigi pračloveška spekulacija o problemih duše, o samsari in karmi, o bramanu in atmanu. Iznova doživljamo potrebo korenite revizije v pisanju filozofske zgodovine. Kakor ni res, da se je naša filozofija začela šele z Grki, enako ni resnično, da je ta začetek pokrenila jonska filozofija. Grška filozofija je bila le tista plemenita in umetniška posoda, ki je prenesla prastaro vzhodno vsebino na zahod. Prebujena in misleča človeška zavest ni začela suhoparno in teoretično ugibati o daljnih problemih prastari. Primitivnega človeka je zanimalo najprej to, kar mu je najbližje, kar je v njem, kar giblje in razburja njegovo telo, ga od veselja dviga od tal v igravem poskoku, ga od žalosti meče

Dr. Ahčin povsem pravilno poudarja, »da ne more biti za katoliško državno pojmovanje sprejemljiva nobena ustavna reforma, ki ne bi imela osnovnih potez demokracije«. In dalje: »Katoliški ustavni ideal niso tako zvane avtoritarne, diktatorske vlade, pa naj jih izvajajo poedinci ali tako zvana voditeljska elita.« Zlasti pa so vsega upoštevanja vredne te-le dr. Ahčinove ugotovitve, ki jim noben pravi demokrat resno oporekati ne more:

a) V interesu državnega življenja je, da se narod vzgoji in kot celota pridobi za državo. Temu cilju pa po izkušnjah stare državne filozofije neprimerno bolje služi demokracija, ki pritegne ljudstvo k soodločevanju, kakor pa razne diktature, ki zrejo na narod kot na nezrelo, nedoraslo maso.

b. Isto zahtevajo tudi tako zvane »absolutne« državne potrebe (n. pr. državna bramba), ki jih brez voljnega sodelovanja ljudstva sploh ni mogoče izpolniti ali pa zelo nepopolno.

c) Isto zahteva človeško dostojanstvo vladanih, s karakterjem duhovne človeške osebnosti.

d) Isto zahteva tudi dejstvo splošne človeške nepopolnosti, da se v njenem okviru ne zaredi korupejia.

e) Enako zahteva končno tudi politična vzgoja naroda, do katere ima ljudstvo pravico in ki je mogoča le v demokraciji.

Ustavno življenje »proti narodu« ali tudi »brez naroda«, torej brez demokratičnih svoboščin je zlasti pri sedanji kulturni stopnji trajno nemogoče. Saj beremo, da je celo mladi afganistanski vladar dal uzakoniti splošno in tajno volilno pravico! In če bi se tu ali tam dalo z vsemi nasilnimi sredstvi, ki običajno spremljajo diktatorske režime, vendarle nekaj časa vladati, ne bi bila to več država, kakor jo je ustvaril pravno socialni razvoj kulture do naših časov, temveč le še država sužnjev. Mnogi sodobni oboževalci državne omnipotence često pozabljajo, da je država radi ljudstva in ne ljudstvo radi države.

Demokracija je torej podstava, ki na njej mora poslej sloneti vsaka trajna zgradba države. Demokracije brez svobode, zlasti osebne svobode, svobode vesti in prepričanja, svobode govora in tiska, kulturne in narodnostne svobode, si sploh misliti ne moremo. Toda vsaka svoboda mora biti pravno

na prašno zemljo. Psihocentrizem je bil prvi filozofski pravec, primitivna duša se je psihocentrično izživljala v problemih duše, v problemih duševnega reševanja in čiščenja.

Se zanimiveje nas uvaja Gol-Vojev »Človek, ki prihaja«... v vrvenje sodobne filozofije, v problem iracionalizma (na pr. Nemeč Klages: Duh kot protivnik duše), v zmedo historičnega ali dialektičnega materializma in v jasnino krščanstva. Kakor uničuje protest šviga izmed Gol-Vojevih vrstic plamenča misel, da je duša (srce), da so iracionalne sile čustev in nagonov samo sredstva vodilnega in stvarilnega intelekta. Seveda ne omejenega, individualističnega, marveč samo kolektivnega intelekta. Duh ustvarja, vlada in vodi. Ali moderno v tehničnem, avtomobilskem žargonu povedano: duh je šofer, duša le eksplozivni, gonilni bencin. Še nazorneje in pretresljiveje nam predočuje resnico sledeči prizor: šofer naliže bencina do vrha, prižge motor in izpusti avtomobil z največjo brzino samemu sebi, to je iracionalizmu slepih nagonov.

V svežem ozračju »Človeka, ki prihaja«... šele čutimo, kako deluje dialektični materializem na mladostno dušo samo kot omamljiv, opojen opij. Seveda vemo kot dualisti, psihomaterialisti, da sestoji človek iz duše in materije, da je v naši dobi degeneracije, žal, materija prva. Vendar pa v umetnem dimu topov in dimnikov še toliko razločimo, da izvira vsa živa in dejavna moč materije samo iz razumne duše. O zdravem Gol-Vojevem instinktu pričča njegovo spoznanje dualizma kot bistva slovenske duše, tistega empiričnega dualizma, ki je nespravljiv in zmagovit nasprotnik dialektičnega, neslovenskega materializma.

Marsikdo skomigne vprašujoče ob Gol-Vojevih

utemeljena z zavestjo polne odgovornosti. Ne svoboda, marveč zloraba svobode zahteva avtoriteto in moč. Le-to pa se kaj rado izmalči v subjektivno samovoljo, zato pa morata imeti avtoriteta in moč svoj izvir in vtok v demokraciji, t. j. v narodu, v ljudstvu. Če absolutna večina naroda na nedvoumen način jasno in neprisihljeno trpi zlorabo svobode med seboj ali subjektivno samovoljo nad seboj, je tudi to neki izraz demokracije, ker se svoboda in demokracija krijeta s trpno voljo ljudstva. V praksi si je tako nenaravno stanje seveda težko zamisliti med kulturno in politično zreliimi državljani.

Država, da zaščiti demokracijo in svobodo, mora imeti tako ustavo, da bo vlada le v teh osnovah prejela svojo avtoriteto in moč, s katerima bo mogla izločiti vse škodljive vplive in nezaželene stvarne elemente, ki bi ogražali zelo občutljivi živci v čutu ljudstva za pravico in pravičnost.

Celice po enotah povezane v državo.

Kakor ne dela čevljar vseh čevljev na eno kopto, prav tako se tudi država ne more urejati po določenih vzorcih, ampak se mora naslanjati na živo življenje vseh celic. Najprej je narod, država pa je zaradi naroda. Ni ga naroda na svetu, ki bi se voljno zleknil v Prokrustovo posteljo, ki mu jo steže država zaradi sebe, ampak si bo narod ob prvi ugodni priliki sam ustvaril ali prebral sebi primerno ležišče, kakor smo to storili Slovenci, ko smo se ob prevratu odkrižali germanske hegemonije.

Za izhodišče nam torej mora biti, da je vsak narod sam svoje države kovač. S tem svetim načelom bi morali računati zlasti taki, ki si, kakor Hitler, suvereno laste zaupanje vsega naroda, sklicuje se pri tem

Država je organizirana družba posameznikov; ni torej sama sebi namen, kakor n. pr. kaka delniška družba za eksploatacijo določenega področja zaradi čimvečjih dividend delničarjem in bogatih tantijem upravnim svetnikom, da delovno ljudstvo suženjsko klone v jarmu za kosček plesnivih drobtin kruha in pravice. Država ne sme biti negacija človekove osebnosti, ampak mora pospeševati posebne osebnostne objektivno dobre lastnosti, da se nemoteno razvijajo v prid družbe. Zato je vsaka uniformiranost škodljiva, ker ubija v človeku duha osebnostnega poleta, s katerim voljno ustvarja dobrine svojemu okolju. Zato bi se moral omejiti državni vpliv na vzgojo, da si vsak stan sam vzgaja svoj naraščaj po svoji potrebi in po potrebi okolja, v katerem se udeležuje. Narod in država se sicer lahko krijeta teritorialno, treba pa je v njima razlikovati dva povsem različna pojma; narod preživlja države in njene uredbe, ne more pa država menjati naroda ali ga celo preživeti.

Če ima že vsaka vas svoj glas, si ni mogoče misliti, da bi vsi ti glasovi mogli enako zveneti po vsej državi. Z razlikami je torej nujno treba računati. Variatio delectat; razlika mika. Le ubranost vseh glasov da skladnost vseh zvenov. Zato je treba vsakemu glasu pustiti njegov čisti zven.

Ne gre za to, da se razbije v atome, ker je res celota že samo po sebi, marveč gre za ubrano združenje celotnih skupkov v večjo celoto — državo. Pestra mozaičnost le poživilja ves državni organizem in ga utrjuje in je torej deljivost države v celice prav tako potrebna, kakor v ogrodju velikih parnikov jeklene pregrade; če predre voda v en oddelek, ladja še ni v neposredni nevarnosti, da se potopi, dokler pregrade v druge oddelke vzdrže pritisk. Če bi v parniku ne bilo pregrad, bi vsaka luknja v obodu pomenila resno nevarnost. (Konec prihodnjic.)

Avtoritarna demokracija

Grški filozof Heraklit se je zbudil od mrtvih in radostno vzkliknil: pa me vendar kličejo na pomoč! Njega namreč, ki se je pred 2409 leti razustil kot specialen filozof protislovja in proglasil načelo polarnosti, po katerem je vsak pojav ali pojem samo združitev protislovij, ambivalenca ali coincidentia oppositorum (sobitnost protislovij). V vsakem pojavu ali pojmu se mešajo protislovja ter prehajajo drugo v drugo, tako da postane naposled vse isto (identično), na pr. leseno železo, bela črnina, vodeni ogenj, ljubeče sovraštvo, ali pa celo »avtoritarna demokracija«. Poslednja ni nikaka šala, marveč najnovejša in najresnejša krilatica, ki je priletela naravnost iz domovine moderne demokracije, iz Francije. Kakor da ga je res obsedel sam duh Heraklita, je šef francoske vlade Doumergue napovedal »avtoritarno« republiko in demokracijo.

Nekoliko previdneje in manj heraklitovsko se je izrazil pred tedni na filozofskem kongresu v Pragi filozof in minister dr. Beneš: v krizi ni demokracija, marveč samo demokracija. Kateri protislovji se torej družita in skrivata pod krinko demokracije? Iz fizike vemo, da je v težišču tako rekoč zbrana vsa masa telesa. Biologija očituje nastoj organizmov po delitvi celic. Ali se ni tudi velika celica ljudstva razdelila na ta način, da so se njene najboljše sile zgostile in oddelile v obliki manjše nadcelice, nadorgana vodstva (inteligence)? Glej torej sobitnosti dveh protislovnih polov

v pojmu demokracije: ljudstvo je prvi in osnovni pol, drugi pol je voditelj, kateremu se je ljudstvo izročilo in zaupalo, ker ima po prirodnem zakonu vsako telo svoje težišče in je po tehnični nujnosti možen samo en voditelj ali eno izbrano vodstvo v množici.

Zdaj pa Vam hočem, g. urednik, še poročati, kako je odjeknil Vaš predlog »političnega seminarja« v našem občinstvu. Še tisti večer je v slavnoznanosti gostilnj »Indija Koromandija« završalo kakor v čebelnem panju in neko stalno omizje je iz navdušenja za »kolektivnogenetično metodo« prevzelo ime »kolektivnogenetično omizje«, ki naj bi odslej delalo propagando za besedo »kolektivnogenetičen«, da se ž njo utrdi in poglubi v naši javnosti kolektivnogenetični duh, kajti »v začetku je bila beseda«. Iz parlamentarno razgibanega razgovora naj navedem le nekaj odlomkov.

Oči vseh gostov se nehote upro v častljivo postavo sivobradatega starešine omizja, ki je običajno le malo govoril, a še takrat samo zabavljal na »kapitalistično plast« demokracije.

»Gospod profesor, po parlamentarnem običaju imate Vi kot privilegirani in rojeni kontragovornik prvo besedo.«

»Dobro! Pa mi najprej razložite, kaj se pravi vladati v državi in kdo naj vlada v državi?«

Medklic: »To nam je že davno in točno pojasnil Aristoteles s trojno obliko normalne in s trojno

obliko patološke (degenerirane) vladavine: monarhija, aristokracija in demokracija — tiranija (despotija, diktatura), oligarhija (klika) in ohlokracija (vlada sodrge).«

»Ne tako učeno! Govorimo po svoje, po domače! Država pomeni pri nas gospodarstvo. Poglejte v Pletersnika! Držati se pravi dobro gospodariti in skrbeti za vso družino, ženo, otroke in posle.«

Spominjajte se
našega
tiskovnega
sklada!

Pravopisne muhe „Planinskega Vestnika“

Ta lepi naš časopis ima 26. leto istega urednika. Takšna stvar je na svetu pač velika redkost, ter je res vse to lepo in silno zaslužno. Toda vse to se kaj kmalu razblini ob dejstvu, da gospod urednik že vsa leta ne spoštuje niti osnovnih pravil slovnice slovenskega jezika.

Gre za vprašanje, kdaj se pišejo iz več besed sestavljena krajevna imena z veliko začetnico in kdaj ne. Za merodajno avtoriteto tudi v tem pogledu služi pismenim Slovincem že dolgo vrsto desetletij Slovenska slovnica za srednje šole ne glede na to, ali smo srednjo šolo kdaj pogledali ali ne. Slovnisko pravilo o tem vprašanju ni nastalo kar čez noč, od včeraj do danes, in tudi ni zraslo v eni sami glavi. Ono je plod razmišljanja dolgih generacij naših jezikoslovcev, od o. Marka Pohlina naprej. Ima torej svojo razvojno zgodovino, ki se pa leta 1910 ob osebi urednika Plan. vestnika ni ustavila, ampak je šla svojo pot s časom dalje, tako da je doživela strokovnjake današnjih dni.

Letošnja jesen nam je prinesla že 4. izdajo Slovenske slovnice iz rok prof. dr. Antona Breznika, njene prednice Janežič-Sketove je bilo enajst

citatih iz sv. pisma. In baš tu moramo posebno pohliti njegov filozofski pogum in razum. Po vsem svetu se obnavlja živa verska zavest. Ali naj samo mi Slovenci sredi te religiozne revolucije utaknemo kakor noj glavo pod perut in prespimo čas obnove? Saj se razumemo in tudi odobravamo pomisleke nadmodrih oportunistov in previdnežev. Resnično, empirično prirodoslovje se ne more vmešavati v nobeno pozitivno in nadprirodno teologijo. A poleg pozitivne, v knjigah napisane teologije imamo še neko višjo, od Boga samega v vseh nešmrtnih dušah napisano teologijo. Ta višja, splošna znanstvena teologija naj našo hirajočo in umirajočo vero poživi, poglubi in prežari s kozmično in kolektivno, pravo religiozno sozavestjo!

Dr. X.

Janez Kočmur:

Nekaj spominov

(Nadaljevanje.)

Sledil sem napeto sleherni njegovi besedi, ki so padale težko in sédale ko skale v cement. »Prvo je izobrazba«, je nadaljeval, »brez te tudi ne more biti uspešne politike. Kdo najbolj polni beznice? Delavci. Če to veš, ali si se kdaj vprašal, zakaj? Po težkem delu je telo izmučeno, duša pa hrepeni po razvedrilu; ker tega ni doma, hajd v beznico. Tam najde tovariše, in kaj je potem, veš sam. Alkohol je največji sovražnik delavskega razreda. Zato naj bodo društveni prostori mikavni, privlačni; v njih se mora počutiti delavec domačega, dati mu morajo tisto, kar misli, da mu daje

gostilna... Odkod imaš svoje znanje? Sam si rekel, da iz knjig. Ko si začel brati, si bil še mlad; imel si tudi mnogo priložnosti doma, potem v »Katoliški družbi za Kranjsko« in naposled v delavskem izobraževalnem društvu. Imel si srečo. Najprej si samo listal, ogledoval slike, potem začel prebirati krajše stvari, dokler te ni prijelo. Delavec v starejših letih pride težko do čitanja, knjige sploh ne kupi; večji užitek mu je liter vina. Vidiš, tu je nova naloga: poljudna predavanja, poučni izleti, gledališke predstave, primerne zabave, ki pa morajo imeti vedno vzgojen pomen. Delavec začneja razmišljati, vzame v roko knjigo, vzbudi se mu želja po izobrazbi. Tak delavec postane sam agitator, dom njegov se spremeni v prijetno ognjišče, kamor rad vabi svoje prijatelje. — Dunajskemu delavcu je prišel socializem v kri in meso, njemu je socializem religija. A to ni prišlo samo od sebe; bilo je treba mnogo trdega dela. Prepričan človek ne odpade tako hitro, vi pa imate polno renegatov; brž ko se pri vas delavec osamosvoji, že misli, da zanj ni več prostora v stranki. Tu je na primer tisoče obrtnikov, trgovcev, razumnikov, ki so socialisti iz vere, ne radi osebnih koristi. Pri vas nasprotno vidi delavec že v vsaki malo boljši sukni buržuja. Intelligence nimate skoraj nobene; na ta način je tudi ne boste pridobili. Potrebna bi vam bila pa kravro in bi jo lahko tudi imeli, če bi bilo drugače. Ne mislim tiste intelligence, ki kriči, da ni zoper vero, ampak samo zoper politikujoče farje; ta inteligenca naj kar ostane tam, kjer je, če misli, da se vse vrti samo okrog farovžev... Delo, ki ga bo treba izvršiti, bo zlasti od začetka težko radi pomanjkanja primerne litera-

ture. Pozneje bo ta prišla takorekoč sama od sebe; delavci jo bodo sami zahtevali. Danes niti potrebe ne čutijo po čitanju. Mojih knjig bi moralo iti največ ravno med delavce, pa jih gre najmanj. Delajte zaenkrat malo manj visoke politike, pa več izobraževalnega dela; začnite pri a-b-c.«

»Dobro mi izpiraš glavo,« mu sežem v besedo. »Če bi šlo samo za izpiranje,« odvrne, »bi sploh molčal. Ali izpiranje pospešuje zdravje, ga utrjuje, dela človeka odpornega, ga usposablja za — delo! In to je tisto! Kulturni človek se umiva, ne hodí okoli razcapan in umazan, pa bodi še tak siromak... Povem tebi, ki si še mlad; ali naj govorim staremu grešniku, ki mu je gnoj vsakdanja potreba?... Pa bodi jagnje, ki trpi za grehe drugih; trpel boš pa le, dokler boš sam hotel, dokler boš posedal s prekrižanimi rokami... Poglej Kreka! Meni imponira. Začel je pri osnovi, nobeno delo mu ni bilo preneznatno, nobeno pretežko; zato uspehi, ki jih ni podcenjevali. Sušteršič je megaloman; brez Kreka in Lampeta bi bil ničla; še škof bi ga ne maral... V delavstvu so neprecenljivi zakladi; treba jih je samo izkopati in očistiti... Tudi jaz nisem postal iz samega sebe to, kar sem. Za seboj imam nemško šolo — saj veš, kakšna je ljubljanska realka. Da ni bilo Levca, bi bil danes najbrž arhitekt ali kaj podobnega. On mi je prvi razodel lepoto slovenske besede, on mi je prvi začel ostriti uho, da sem prisluhnil govoricu Trubarja, Prešerna, Levstika — matere... Hvalen mu bom vekomaj... Tedajci nasrši obrvi, se hipec zamisli, nato vrže cigareto v kot in plane s stola. »Svinje!« krikne s stisnjenimi pestmi, ko da se je hotel ubraniti nevidnega napadalca. »Oži-

izdaj. Člen 82. te slovnice pa nam daje tole pravilo:

»Kadar je lastno ime sestavljeno iz več imen, se piše začetno ime z veliko, ostala imena se pišejo z veliko, če so lastna, z malo črko se pišejo, če so občna imena.«

Kdor je državno izprašan profesor slovenščine, za njega je avtoriteta tega pravila jasna ko beli dan. Kljub temu dela g. dr. Josip Tominšek, bivši dolgoletni profesor slovenščine, neverjetno izjemo. Ta gospod mrevari naša krajevna imena v Plan. Vestniku že 26. leto stran za stranjo, vrsto za vrsto brez vsake »rahočutne obzirnosti«.

Gornje pravilo res ni preprosto, kakor bi se zdelo na prvi pogled. To je dobro občutil tudi g. dr. Tominšek. Zaradi tega se mu je zdelo potrebno, napisati v Ljublj. Zvonu 1910 razpravo »Pisava krajskih lastnih imen« ter to pravilo kratko zavreči in vpeljati svoje. Gosp. dr. Tominšek bi hotel, da se vrnemo po eni strani k pravilu g. Pohlna iz leta 1783, ki je napisal svojo slovnico v nemškem jeziku in še stal pod mogočnim vplivom nemščine. Po drugi strani naj bi nam bila vzor mrtva latinščina, ki piše z veliko črko vsa lastna imena in njih pridevnike. Po Tominškovem pravilu bi morali pisati: Črna Prst, Selška Dolina, Zali Log, Četena Ravan, Lovsko Brdo, Gorenja Vas itd., torej oba dela vsakega sestavljenega krajevnega imena redno z veliko začetnico. Tako jih tudi najdemo tiskana v njegovem Plan. Vestniku, medtem ko pišemo in tiskamo vsi ostali Slovenci ta imena po pravilih veljavne slovnice.

Če bi hoteli naši merodajni slovniciarji voziti kočijo našega pravopisa ritensko, bi utegnili doživeti, da bi nam jo iz dobe o. Marka pripeljali še za dve sto let dalje nazaj. V 16. stoletju so namreč pisali naši protestantski pisci z veliko začetnico po nemškem zgledu vse po pomenu znamenitejši samostalniki. Tako bi se pri nas uvedlo zaradi doslednosti pravilo n. pr. za takšen stavek: Gospod Gimnazijski Ravnatelj v Pokoju se spreha po Dunajski Cesti s Cilindrom na Glavi.

K sreči se nam tega le ni bati. Leta 1910 je g. dr. Tominšek zahteval, naj se pišejo: Aljažev Dom, Kadilnikova Koča itd., pa tudi Dunajska Cesta, Škofja Ulica itd. z veliko. Na ta način je sam pisal in urejeval PV »dosledno do zadnje pike« (prim., kako je uredil članek podpisanega v PV 1934, 222-23). Potrebo takega pisanja je razložil takole: »Aljažev dom je domovinski kraj kakega Aljaža, Aljažev Dom je pa planinski hotel v Vratih, imenovan po slavnem župniku Jakobu Aljažu.«

Toda to pravilo se je začelo v zadnjem času upirati celo g. uredniku samemu. Na str. 346-48 lanskega PV piše imena vseh koč, zavetišč in stolpov z malo črko, namreč v drugem delu imena, od Orožnove kočice na Črni prsti do Koritzkyja (!) kočice na Smrekovcu. Vse »domove« pa piše z veliko, od Aljaževega Doma v Vratih do Roblekovskega Doma na Begunjski. Poleg tega piše: Črna Prst, Velika Planina, Črni Dol, Rogaška Gora, Klopni Vrh, Mirna Gora, a ne vem zakaj: Moliška planina, Triglavsko jezero, Logarska dolina in Zapisna planina. Kaj ga je privedlo do tega, ne vem. Znano pa mi je, da se število planinskih postaj pri nas nikakor ni skrčilo, posebno ne na ta način, da bi bila prišla kaka kočica v privatne roke. Če se je pa to le zgodilo, a je o tem za enkrat poučen še edini g. urednik, potem je z ozirom na njegovo zgornje razlikovanje med domom in Domom najmlajša postojanka, Krjavljeva kočica (ne Koča) na Obolnem, le hišica, ki v njej stanujejo potomci blagopokojnega Krjavlja in je turistom dostopna le, če in kadar so jih voljni sprejeti Krjavljevi pod svojo privatno streho.

tajo mu... Nič... fej, hinavci! sikne nekoliko mirnejši in séde nazaj. »V mojem srcu mu je vse odpuščeno... Kajti če ne bi bil storil nič drugega, kakor da je dal mene, je njegova zasluga tisočkrat večja od zaslug vseh tistih tepcev skupaj!... Prav si imel sinoči... Zal mi je tistega o veliki noči... Ni zaslužil... Ga poznaš? ... Krasna glava! Pa tiste rjave oči, zaupljive, zveste... Pa... pustiva to!... Poslušaj! reče, ko da se je nečesa domislil, in dvigne kazalec: »Leee-vee!... Se ti ne zdi, kakor da slišiš zamah báta, udarjajočega ob rob zvona? Tistemu bátu se pravi levee... Ali pa: Caaan-karr!... Pazi, kako najprej zazveni, potem pa udari, da zabrni... Caaan- in sedaj udari: lkkkarr!... Biiim — booom... b-i-i-i-m — b-o-o-o-m...« Pri tem mu je bil obraz ves otroški, posluh napet, kakor da lovi glasove iz daljave, roke zibajoč kot v objemu težkega báta silnoga zvona. »Ti si dal Cankarja... Cankar pa bo dal... Kaj?... Sebe!... Saj se že dajem...« vzdihne, kakor prebudivši se iz težkega sna. Ta trenutek je bil lep, silen, posebljen duh; nič umetnega ni bilo na njem, vse sama živa resnica: ljubezen, srd, bol. Takega nisem videl več; niti ob smrti profesorja Levca, ki ga je silno pretresla. Ves prizor je šel mimo mene kot sen. Utrujen je obsedel in molčal. Tišina, ki se je nisem upal dotakniti; slišal sem tiktakanje ure v žepu... Strmel je pogreznjen v sé — čutil sem, da doživlja ta hip svojo mladost...

(Nadaljevanje prih.)

Leta 1910 je izrazil g. dr. T. željo: »Temu načelu naj bi se pridružila vsa naša pišoča javnost, da pridemo do edinstva v tej zadevi.« Tako je začel pač pisati on sam in urejevati PV, posrečilo pa se mu je pridobiti edino Matico Slovensko, ki ji je stal na čelu prof. dr. Fr. Ilešič (prim. geografske in geološke knjige M. Potočnika in F. Seidla ter 1921 dotiskani Zemljevid slovenskih pokrajin). Toda, kako naj hodimo za tema zgledoma mi, če ga je Matica kmalu zopet zapustila, sam avtor pa tudi ne kaže več pravega veselja do svojih pravil.

Gosp. dr. T. je napisal 1910 v zagovor svoje novotarije m. dr. tole: »Skupine Mrzla gora, Črna dolina itd., ali celo Dolgi hrbet, Konjski rep morajo osobito v začetku stavka (ako jih pišemo v drugem delu z malo) postati resno in smešno dvoumne. Popolnoma na jasnem pa smo si za vsak slučaj, če pišemo dosledno oba dela z veliko: Mrzla Gora, Dolgi Hrbet, Mala Vrata, Velika Kavka itd.« Ali vsa ta imena nastopajo napisana le redkokdaj, izgovorjena pa so vsak dan morda celo nešteto krat. Slišimo jih tudi preko radija. Vsi ti, katerih usta izgovarjajo ta imena, se pa ne poslužujejo »zaradi laglje umljivosti« nobenih velikih začetnic. In vendar ne pride poslušalec skoraj nikoli v zadrego, da ne bi vedel, da je mišljen ta ali oni kraj, ne pa kakšna kavka ali konj.

V razlago tega dejstva si daje dober odgovor sam g. dr. T. v Ljublj. Zvonu 1919, 442: »Ni ga na svetu jezika, ki bi ne imel v kakem slučaju dvoumnosti v sebi... Zato pa ima človek svoj razum, ki ga usposablja, da tu v dvoumnostih s pomočjo razvidnih razlogov brez težave in že nezavestno zadene pravo.« V vsem duhovnem občevanju človeka s človekom je torej treba uporabljati poleg jezika tudi razum. Zato nam postanejo vsa imena umljiva že na podlagi miselnih zvez v izrečenem ali napisanem stavku.

Gospod doktor tudi naglašja: »Prekratko bi bilo življenje, da bi vse proučil in se vseh krajev naučil.« Res je: življenje je kratko. Toda g. dr. T., zamislite se tudi v prvi del tega Hipokratovega izreka, ki pravi: Ars longa, umetnost (znanost) je dolga (velika, obsežna). Jezik hodi svojo veličanstveno pot neumrljivosti. Bil je pred nami, bo tudi, ko »tebe in mene več ne bo«. Zato pa: če smo inteligentni, moramo imeti pred veličastjem znanosti in umetnosti vsaj toliko spoštovanja kakor pred svojo lastno minljivostjo. Sami ste dalje priznali: »Jezik in njegova pravila ne smejo biti čevlji, ki si jih dajemo umeriti le po lastni nogi in vsakokrat nanovo, kadar si kupujemo nove.« (LZ 1909, 632). Spričo tega bodite vendar najprej sami dosledni v tem in ne silite jezika na kopita svojih novotarskih pravil.

Če napiše gimnazijski učenec dano nalogo po svojih »pravilih«, je po vsej pravici zaslužil slabo oceno. Glede slovnških novotarij odraslih pisateljev pa piše isti g. dr. T. (LZ 1909, 360) razprto: »Novotarija pa, ki bije jezikovnemu ustroju naravnost v obraz, ki ni potrebna, ker ima jezik dovolj drugih pripomočkov, novotarija, ki je morda celo tujega izvora, ta se mora izganjati z vsemi sredstvi.«

Med takšne novotarije spada tudi praksa samega g. dr. Tominška. S svojimi pred 24 leti danimi pravili ni dosegel nobene »enotne, umljive in ume pisave«, kakor si je bil zaželel v zadnjem stavku svoje razprave. Odločilni slovnščarji se namreč za tak korak nazaj v preteklost niso mogli odločiti. Če pa je g. dr. T. s svojim PV v tem pogledu že toliko let osamljen, se končno že spodobi, da se v imenu iste enotnosti, umljivosti in umnosti podredi splošno veljavnemu pravilu. Zaradi tega pozivam literarni odsek SPD na njegovo dolžnost, da vendar že poravnava nevdržno napetost, ki vlada med urednikovo osebnostjo in členu 81-86 Breznikove slovnice.

Dr. Jože Rus.

OPAZOVALEC

Vseučiliška knjižnica

Če človek opazuje sodobno slovensko življenje, vidi na prvi pogled, kako brez pravih smernic, brez jasnega programa so nekateri samozvani vodniki naši.

Resnejši in globokeje misleči ljudje med nami so utihnil. Otopeli so in stoje ob zidu. Brez žrtev ni boljšega življenja, brez trpljenja ni odrešenja. Kdor odpre oči in jasno in brez strahu pogleda v življenje občesva, v katero spada sam, se bo zavedel in se mu bo zbudila vest in zavest dolžnosti — če ni moralno pokvarjen in ni koristolovec, ne smrdljiva cunja, ki jo vlačí veter po cestnem blatu; ne bo imel gobeždal za preroke in ne žlobudranja puhloglaveev za razodetje.

Človek bi obupal v teh razmerah in sredi takih ljudi, če bi ne opazoval dan za dnem, kako brezpomembni so in kako brez moči v tistem hipu, ko bi morali stati sredi ljudskega zaupanja na lastnih nogah in z lastno močjo. In če bi hkratu ne videl, kako dorašča novo pokolenje, fantje še danes, možje jutri, prav nič podobno tem kimovcem,

polno moškega ponosa in zavesti pravičnosti svoje in svojega naroda stvari. Ki nima volje, da berači in moleduje za pravico, ki je marveč odločeno, da jo zahteva. In ki je hkratu tudi odločeno, nositi in trpeti vse posledice, ki bi jih utegnili imeti zahteva pravice. Moški ponos, ki mu je vsebina ljubezen do pravice in resnice in pripravljenost za žrtve, tisti ponos, ki je popolnoma neznan pri nek-kih naših ljudeh, ta je našel zavetje pri mladini.

To nam je prihajalo na misel, ko smo brali spomenico slovenske akademske mladine o boju za vseučiliško knjižnico v Ljubljani. Trpka je vsebina te spomenice, težka je pot, po kateri hodi naša mladina, vsa poštena slovenska javnost v tem boju. A zavest pravice nam daje up zmage. Klonili ne bomo.

Zal nam je, da ne moremo navesti spomenice v celoti. Toda kljub temu: vsebina ne ostane prikrita. In tisti, ki se jih tiče, tisti bodo svoje dni odgovarjali našemu narodu za to, česar niso storili. Prav ta spomenica jim v svoji jasnosti jemlje vsaktero mogočnost še tako jalovih izgovorov.

Narodni ponos pa tak?

Saj ga poznate. Plačujoči ud vseh narodnih društev je in nikdar ne zamudi izobesiti zastave vsaj že pol dneva pred rodoljubnim pozivom gospoda župana. Naproči gospodu županu je namreč drugače v opoziciji. A ker naklonjenost gospodu županu hvala Bogu ni še edina legitimacija pravo-vernega narodnega navdušenja, zato naš doberi znanec kljub svoji opozicionalnosti na dobrem glasu svojega narodnjaštva nič ne trpi.

Pa se mu je zadnjič tole pripetilo: Prišel je k njemu skromen slovenski fant in mu prostodušno povedal, da ga hoče zavarovati za primer smrti pri domači narodni zavarovalnici. Tolsti rodoljubovi ustni sta z naslodo povlekli iz pristne avstrijske »Aegyptische« (kdo bo kadil naš domači »Ausschuss?), nato pa se zaokrožila v tisto pomilovalno obliko, kateri more slediti le beseda: Revše! in je tudi sledila: »Tak tako! Med agente si zašel! Sram me je, da se tikava! Jaz, pošteni jugoslovanski obrtnik, in ti, kaj si? Čisto navađen agent in še agent nekega plemenskega zavoda. Ne bo nič, ne bo nič! In sploh: kakšen pa bom stal v naši narodni javnosti, ako zvedo, da sem zavarovan pri takile domači beračiji!« Tako in podobno je naš rodoljub branil ugled svojega narodnega prepričanja in svojega podjetja. Tedaj se je oni skromni fant nasmehljaj, tako pristržno nasmehljaj, da je rodoljuba neke prav čudno zaščetalo. In odšel je fant, kljub vsemu poln razigrane volje in podjetnosti.

Že naslednji dan se je ustavil pred rodoljubovo hišo eleganten avto. Iz njega je stopil še bolj eleganten gospod z manj elegantnim priveskom. Rodoljuba je zaigralo srce in — za vsak primer — je naglo porinil svoj popoldnevnik s plemenskim imenom pod kopo papirjev na pisalni mizi. Oblastno je potrkalo na vrata. »Ha, to je nastop!« — se je oglasilo v rodoljubi in že je plašno zavekal: »Ja!« (»Ja« ni niti plemenskega niti narodnega izvora, a se ga poslužujejo vsi »visoki gospodje«.) Odprla so se vrata in elegantni gospod je s ceremonialnim glasom zapiskal: »Habe die Ehre!« — »Oh, oh, so eine Ehre, klanjam se, Kompliment! Pa ne da bi... Oh, prosim, blagovolite sest, wollen Sie Platz nehmen,« in z naglo kretnjo je položil na stol mehko blazino z narodnimi motivi. Sedel je gospod in njegov privesek in odprl aktovko s papirji. Ni trajalo deset minut in rodoljub je bil za visoko vsoto zavarovan pri inostranskem zavodu. Milostno je še pripomnil odhajajočemu gospodu X: »Prevzvišenost, veste, na našo valuto se ni nič zanesti. Zapišite še, da lahko zahtevam izplačilo tudi v šterlingih.« — »s wird geschehen!« — je z viska zamomljal gospod. In že je zarenčal motor in odpeljal oba gospoda. Bilo je treba obiskati še mnogo rodoljubov.

Ta zgodba se v raznih inačicah ponavlja dan za dnem širom Šentflorijanske doline. Prav ob istem času pa sedijo za zelenimi mizami možje resnih obrazov in rešujejo

Polna so jim usta o gospodarski avtarkiji, o načrtnem gospodarstvu, o tem, kako ne-loyalno ravna neke države s trgovskimi pogodbami in podobno. Še dolgo bodo tako razpravljali. Ko pa se vrnejo domov, bodo morda s suverenim prezirom šli preko marljivosti in solidnosti doma-čih zavarovalnic in podpisavali pogodbe z inostranci, pri čemer ne bodo pozabili v primerni ponižnosti kriviti svojih hrbtov... X. Y. Z.

Pravniška slovenščina; „Službeni list“ itd.

Se nekaj primerov odzivanja dobrih slovenskih izrazov v našem »Službenem listu«: Vsi vemo, da je to kar zakon ukazuje, veleva, določi (ne »predpisuje«) določba zakona. Taka določba pa je tudi lahko v kakšni naredbi (Verordnung) ali v kakšni odredbi (Verfügung). To našo določbo v zadnjem času korenito odriva nova, iz originalnega besedila nekritično prevzeta beseda »odredba«. Povsod se bere danes »odredba zakona«, odredbe pravil itd. Kako pa, če gre za večjo odredbo (v

našem zmislu), ki jo izda n. pr. ban ali okrajni (danes »srezki«) načelnik? Ta odredba ima gotovo važne in modre določbe. Po novem besedišču »Službenega lista« bi se tu morala pisati in tiskati, da ima ta odredba važne odredbe. Lepo in razumljivo, kajne?

Po »službeni potrebi« ali še lepše po »potrebi službe« je izraz, ki je izpodrinil naš slovenski »uradoma«. In vendar pomeni v našem jeziku služba vse kaj drugega ko urad. Službene liste, službene zahteve imajo tudi lahko kuharice, ki so v službi pri g. srezkem načelniku, niso pa to uradni listi ali uradne zahteve. Kuharica ali služkinja se pošilja pri nas po potrebi njene službe nakupovat fižol ali meso, služkinja izroči smetarju po potrebi svoje službe kuhinjske odpadke in smeti, to so njeni službeni opravki, niso pa to uradni opravki, namreč pri nas Slovencih ne.

V vrsti takih novih izrazov (moderen prevajalec bi dejal »v nizu« teh izrazov) naj navedemo »imovino« namesto našega premoženja, »uredba« namesto naše naredbe, »tajna« namesto skrivnost, in druge take sijajne »solucije« prevajalnih problemov.

Mikavno je, da je prevajalec kazenskega zakonika celo našo pohlevno ključavnico nadomestil s ključanico. Ali ni to pri nas del človeškega okostja? Res, tudi naš jezik ima še precej trdo okostje, živi in živel bo naprej in si ohranil vzlic vsemu svojo samobitnost in lepoto.

Nacionalna „Borba“ in resnica

V zadnji svoji številki smo se nekoliko pošalili z »Borbinim« izvirnim sociologom, ki je v dolgem sestavku reševal in rešil naše kmečko vprašanje globokoumno tako, da ne bo kmečko vprašanje rešeno, dokler pač ne bo rešeno. Stvar je zaradi svojega neprostopoljnega humorja vzbudila precej posmeha celo v teh bridkih časih, in ker posmeh ubija, je razumljivo, da naš komentar »Borbi« ni mogel biti všeč. Kaj početi, ko tehtnega odgovora njen sociolog tako ne spravi skupaj? I no, stvar zasukati in belo razglasiti za črno. Mi smo namreč morali ponatisniti kakih pet stavkov, pa še teh ne celih, iz »Borbe«, saj bi nam drugače živ krst ne verjel, da je celo v današnjih nacionalnih časih mogoče mirne vesti čakati takšne kolobocije. In kaj je naredila »Borba« iz tega? Dobe- sedno piše:

»Slovenija«, malo znani in malo čitani punktiški listič, ki izhaja nekje v Ljubljani, je pričel našim člankom zadnji čas zopet posvečati veliko pažnjo. Najvažnejše članke mastno ponatiskuje.

In tako naj bi mislili »Borbinim« naivni bralci, da smo mi tisti, ki najmanj zajemljemo iz njegove duševnega bogastva, če že naravnost ne krademo njenih »misli«. S tem v skladu je tudi njeno nadaljevanje:

»Žal nam je samo, da mi ne čutimo potrebe, da bi se utegnili revanširati in ponatisniti kak članek iz »Slovenije«.

Ne, »Borba«, tega ti res ni treba biti žal. Kajti vsak ponatisk iz »Slovenije« bi motil izvirno umsko in moralno ubranost tvoje brezprimerne nacionalne organičnosti. Skratka »Borba« z našimi sestavki bi ne bila več tista edinstvena »Borba«, ki ji celo le stežka najdeš primere.

Pa tudi zaradi nas ne stori tega, draga »Borba«. Zakaj »Borba« s ponatiski iz »Slovenije« bi utegnila res v nas omajati vero, da smo na pravem potu. In v svoji notranji razdvojenosti kaj naj bi storili drugega, ko da se umaknemo?

Kaj drugega bi bilo seveda, če bi »Borba« ponatiskava s primernim komentarjem. Najraje bi videli, če bi nas komentiral tisti slavni njen sociolog, ki je pravkar tako jedrnato in odločno rešil kmečko vprašanje in ki se je že nekje drugje zaletel v nas.

Saj vendar veš in čutiš, draga »Borbica«, kako je danes hudo za neprisliljeni humor. Zakaj nam ne bi odstopila nekaj tega svojega bogastva?

Več varčevanja v državni upravi

Pod tem naslovom piše »Trgovski list« med drugim:

»Varčevati je treba le pri vseh neproduktivnih izdatkih in tu je mogoče doseči prav velike uspehe. Tako se pri nas mnogo preveč izdaja za reprezentacijo. Ali je res treba, da smo zastopani na vsakem kongresu, kar velja mnogo, a ne da nobenih pravih dobičkov? V mesecu septembru, tipičnem mesecu kongresov je na ta nepotrebni izdatek treba kar na prvem mestu opozoriti.

Treba odpraviti pa tudi vse nepotrebne upravne stroške. Nepotrebni pisarij je mnogo preveč, a vse te pisarije veljajo. Razne komisije pomenijo obremenitev podjetnika dostikrat v tej meri, da zaradi njih raje opusti investicijo. Službena potovanja so ponekod postala že tako redna navada, da prebijejo nekateri več dni na službenih potovanjih, ko v uradu. Poenostavljenje uprave bi prihranilo državi sto milijonske izdatke, ki bi mogli že sami dati davkoplačevalcem potrebni oddih.

Posebno veliki prihranki pa bi se dosegli, če se država ne bi vmešavala v posle, ki jih ne more

voditi s tem uspehom, ko zasebna podjetja. Kaj je treba, da država prevzema posle izvoznikov. Samo ponesrečeni izvoz pri žitu je veljal državo par sto milijonov dinarjev v denarju. Kaj treba, da prevzema država posle, ki so jih dosedaj zasebniki z uspehom vodili!

Pri državnih podjetjih bi se mogli nadalje doseči velikanski prihranki. Obveljati bi moralo že načelo, da se vsa neaktivna državna podjetja prodajo zasebnikom. Imeti podjetje, za katero je treba plačevati milijonske primanjkljaje, je napaka, ki jo je treba takoj odpraviti.

Razširjajte naš tednik in spominjajte se tiskovnega sklada!

Obrtništvu in naši javnosti!

Težke gospodarske razmere ženejo obrtništvu v naravnost obupno borbo za svoj obstanek. Resno nas spominjajo, da v teh časih težke preizkušnje ne smemo kloniti in prepustiti razvoja dogodkov in naše bodočnosti usodi, temveč s podvojenim, žilavim in vztrajnim delom pomagati k izboljšanju.

Da se dvigne v obrtniških vrstah stanovska zavest, samozavest in optimizem, v javnosti pa vzbudijo simpatije in razumevanje za težnje obrtnika ter zanimanje za domače rokodelske izdelke, so vodilne obrtniške organizacije iz vse Jugoslavije na zborih v Ljubljani in Zagrebu sklenile, da se priredi po vsej državi propagandni »Obrtniški teden« v času od 1. do 8. decembra t. l. Po sklepih in pooblastilu omenjenih zborovanj smo prevzeli dolžnost, da pripravimo in izvedemo prireditve »Obrtniškega tedna« v Dravski banovini.

»Obrtniški teden« bo prireditve, ki naj rodi pozitivne uspehe vsemu našemu obrtnemu stanu. Nujno potrebno je torej, da se vsaj pri tej akciji manifestira stanovska solidarnost in enodušnost vsega obrtništvu. Pozivamo zato vse obrtniške organizacije in korporacije dravske banovine in vsakega poedinega obrtnika še posebej, da brez ozira na svoja načelna naziranja složno sodelujejo in pomagajo pri izvedbi te važne propagandne prireditve.

Obenem se obračamo na našo javnost, ki je vedno kazala razumevanje za potrebe in upravičene zahteve obrtništvu s prošnjo, da tudi ona podpre to našo propagandno akcijo ter s tem pripomore k uspehu ne samo obrtništvu, temveč tudi narodni produktivni delavnosti sploh.

»Osnova narodnega blagostanja je krepak rokodelski stan.«

Centralni delovni odbor »Obrtniškega tedna«
v Ljubljani.

»Slovenija« nima namena ustanavljati politično skupino in delati propagando za kak politično-strankarski program — niti odkrito niti prikrito. Njen namen je: z vidika naših dognanih narodnih interesov in prave demokracije ter duhovne strpljivosti motriti naše javno življenje in se boriti proti zlorabi in izdajstvu idealov in načel, ki jih proglašamo kot vodilna in bi nam tudi morali biti vodilna. Kdor je mnenja, da nam je tak vsestransko neodvisen, strankarsko nevtralen list potreben, in kdor želi, da se list zunanje in vsebinsko dvigne, ga vljudno vabimo, da nas gmotno podpre s tem, da postane naš redni naročnik-plačnik.

Čast, komur čast!

(Literarna drobtinica.)

Uredništvo »Slovenije« je dobilo pojasnilo, da sta gg. Erjavce in Flere v svoji izdaji Erjavčevih izbranih spisov že celih 13 let pred dr. Slodnjakom ugotovila Erjavčev pravilni rojstni dan, kar je bil prezrl »Slovenski biografski leksikon« (profesor dr. Grafenauer) in po njem tudi jaz. A-a.

Primorska dneva

Na poziv društva »Branibor«, ki ga je podpisalo še 21 drugih društev in organizacij, naj bi bila dneva 10. in 11. november t. l. posvečena spominu primorskega ljudstva v Italiji, da mu tako damo nekoliko moralne opore.

Tak spomin je potreben, a ne samo semtertja, ampak stalno in učinkovito. To se pa more doseči le tako, ako mi, ki smo tu v Jugoslaviji, povsod in dosledno — torej tudi doma — brezpogojno od-

stranjujemo ne more in zato ne sme biti zasluga in krepost doma. Kadar se povzpne do tega edino pravih demokraciji, po zbiranju in zenotenju naših sil v borbi za trajne pogoje našega obstoja kot narod, kdor je z nami enih misli, ga prosimo, da se spomni svojih dolžnosti do lista.

A-a.

»Slovenija« hoče postati glasnik vseh stremljenj, težjih po duhovni svobodi in pravi demokraciji, po zbiranju in zenotenju naših sil v borbi za trajne pogoje našega obstoja kot narod, kdor je z nami enih misli, ga prosimo, da se spomni svojih dolžnosti do lista.

MALI ZAPISKI

Prepovedan list.

Državni pravdnik v Zagrebu je prepovedal širiti št. 36 tednika »Radničke Novine« z dne 7. septembra 1934. List izhaja v Zagrebu.

Predavanja Slovenskega planiskega društva.

Slovensko planinsko društvo priredi kakor prejšnja leta tudi v zimski sezoni od oktobra 1934 do marca 1935 vsak mesec predavanje. Na sporedu je predavanje dr. Tuma Henrika: »O italijanskem delu Julijskih Alp«; dr. Brileja: »Ture po Olimpu«; Marko Debeljakove: »Plezalne ture v naših Alpah«; prof. Pečkoviška: »O planinski flori«; prof. Mesesnela iz Skoplja: »Ekskurzije po Prespiji in Ohridu«. — Spored se eventualno še popolni.

»Slovenija« hoče delati za koncentracijo vseh naših duhovnih, moralnih in političnih sil v borbi za trajne pogoje našega svobodnega življenja kot narod (kot kulturno-zgodovinska individualnost). V tem zmislu bo posebno povdarjalo to, kar vse zavedne rojake družji, ne da bi hotela s tem zanikati diferenciacijo duhov, v kolikor je utemeljena v dejansko obstoječi ločitvi duhovnih, socialnih in gospodarskih interesov. Kdor te težnje odobrava, ga vabimo v krog naših rednih naročnikov.

Drugi svetokrižni župnik obsojen na konfinacijo.

Po zadnjih vesteh iz Gorice je bil od goriške prefekturne komisije za konfinacijo obsojen na 5 let konfinacije svetokrižni župni upravitelj Srečko Rejc, doma iz Idrije. Dne 31. avgusta so pozno ponoči prišli z avtom v Sv. Križ organi goriške kvesture in so župnika odpeljali. Župnikovo mater so organi tolažili češ, da se bo takoj vrnil itd. Vendar pa župnika niso več izpustili in po zadnjih vesteh so ga že odpeljali v kraj, ki mu je namenjen za konfinacijo.

Župnik Srečko Rejc je bil namestnik pred leti konfiniranega župnika Ivana Rejca in je bil že zaradi tega trn v peti vsem priselnikom. Zlasti mnogo zaslug za to novo žrtev pa imata svetokrižki podestat in učitelj Caliva ter postajenačelnik s Ceste Ciarella. Poleg teh dveh pa je imel župnik Rejc še nekaj drugih stalnih opazovalcev.

»Istra.«

Rojaki, pravi Slovenci, ki Vam slovenstvo ni prazna beseda, spominjajte se tiskovnega sklada za naš tednik! Prispevke pošiljajte na upravo tednika »Slovenije«, Ljubljana, Wolfova ulica 12. Naš čekovni račun pri poštni hranilnici ima št. 16176. Vsak prispevek za naš tiskovni sklad je dokaz, da je darovalec vojščak v slovenskih okopih.

Urednik in izdajatelj Fran Radešek v Ljubljani.